

VERDIEPING KRAAMZORG

COLOFON

Boom beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteurs: Cornelia de Ruiter

Eindredactie: Magda de Jager-Veldhuis, Hanny de Bruin-van der Wolk, Els Schot-Lievense

Titel: Verdieping kraamzorg

Bronvermelding: Moriaen Kraamzorg, 't Geboortehuys Kraamzorg bv - Esther de Vries, Kraamzorg Renske Lageveen, Rogier Trompert Medical Art. Via: Verloskundige team Vita Nova, Groeigids, Kraamzorg de Waarden, Adobe Stock, Naviva Kraamzorg, Kraamzorg Rotterdam en Omstreken, Voedingscentrum, Nederlandse Vereniging Preverbale Logopedie (NVPL), Medela, Nanda Stam Fotografie in opdracht van Kraamzorg Het Groene Kruis, Cynthia's Fotografie.

ISBN: 978 90 372 6108 0, maakt deel uit van pakket 978 90 372 6107 3.

Eerste druk/eerste oplage
© Boom beroepsonderwijs 2022

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl

INHOUD

	Werken met dit keuzedeel	5
Hoofdstuk 1	Kraamzorg in Nederland	8
	Kraamzorg in Nederland	9
	Kraamzorg thuis	12
	Kraamzorg in een kraamhotel of geboortecentrum	13
	Kraamzorg in polikliniek of ziekenhuis	16
	Begrippen	20
Hoofdstuk 2	Partusassistentie	22
	Vroegtijdige ondersteuning in het bevallingsproces	23
	Taken tijdens de bevalling: kraam- en babykamer	24
	Vormen van bevallingen	27
	Pijnbestrijding tijdens de bevalling	30
	De bevalling	32
	Taken tijdens de bevalling: assisteren	39
	Taken tijdens de bevalling: de geboorte	41
	Complicaties tijdens de bevalling	44
	Complicaties bij de moeder	46
	Complicaties bij het kind	50
	Reanimatie bij 'natte' pasgeborenen	53
	Begrippen	58
Hoofdstuk 3	Zorg voor kraamvrouw	61
	De kraamperiode	62
	Geboorte- en kraamzorgplan	64
	Hygiënische verzorging van de kraamvrouw	66
	Controles bij de kraamvrouw	68
	Psychosociale zorg	76
	Mobiliseren van de kraamvrouw	79
	Zorg voor gezin en huishouden	79
	Voeding voor de kraamvrouw	83
	Ziektebeelden tijdens de zwangerschap	84
	Klachten na de bevalling	87
	Begrippen	92
Hoofdstuk 4	Zorg voor pasgeborene	95
	Controles bij pasgeborenen	96
	Controle: gedrag van een pasgeborene	106
	Verzorging van de pasgeborene	108
	Voeding voor de pasgeborene	110
	Risico- en vroegsignalering	114
	Begrippen	118
Hoofdstuk 5	Specialistische kraamzorg	121
	Kraamzorg bij de geboorte van een meerling	122
	Kraamzorg bij thuiskomst couveusekindje	124
	Kraamzorg bij een baby met een aangeboren afwijking of aandoening	126
	Kraamzorg bij tienermoeders	129
	Kraamzorg bij overlijden van pasgeborene	130
	Kraamzorg bij overlijden van moeder	133
	Begrippen	136

Hoofdstuk 6	Professioneel handelen	138
	Beroepshouding kraamverzorgende	139
	Zorggericht communiceren	140
	Omgaan met diversiteit	144
	Interculturele communicatie	147
	Omgaan met grensoverschrijdend gedrag	151
	Omgaan met agressie	154
	Begrippen	158
Hoofdstuk 7	Voorlichting en advies	160
	Ketenzorg	161
	Ketenzorg inzetten	165
	Digitale gegevensuitwisseling	167
	Zorgtechnologie	168
	Geïntegreerd huisbezoek	171
	Voorlichting en advies geven	172
	Instructie geven	174
	Voorlichting en instructie: slapen	177
	Voorlichting en instructie: veilig slapen	178
	Voorlichting en instructie: huilen	179
	Begrippen	183
Hoofdstuk 8	Borstvoeding	185
	Kennis van borstvoeding	186
	Standaarden WHO	188
	Anatomie en fysiologie van de borst en melkproductie	189
	Aanlegtechnieken	191
	Borstvoeding geven	192
	Problemen bij borstvoeding	197
	Begrippen	200
Hoofdstuk 9	Uitdaging	202
	Index	206

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar digitaal.boomonderwijs.nl/beroepsonderwijs.

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar www.boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Verdieping kraamzorg

Het keuzedeel Verdieping kraamzorg gaat over het bieden van assistentie tijdens een bevalling en het bieden van zorg aan kraamvrouw en pasgeborene. In dit keuzedeel leer je welke kennis en vaardigheden nodig zijn om in de praktijk zelfstandig continue bevallingsbegeleiding te kunnen bieden. Daarnaast leer je zorg en ondersteuning te bieden aan de kraamvrouw en pasgeborene, en voorlichting, advies en instructie te geven gericht op de nieuwe gezinssituatie.

Als kraamverzorgende word je door een organisatie voor thuiszorg, een kraam- of bemiddelingsbureau ingezet bij een gezin in de periode tijdens en na een bevalling. Je helpt de kersverse ouders om hun kind te verzorgen. Dit doe je niet alleen door zorg aan de kraamvrouw en pasgeborene te verlenen, maar ook door het geven van voorlichting en instructie aan de kraamvrouw en de overige gezinsleden. Hierbij houd je rekening met individuele behoeften en de persoonlijke levenssfeer van het gezin. Naast de zorg voor moeder en kind heb je ook de verantwoordelijkheid om het huishouden draaiende te houden.

Bekijk het filmpje.

Werken als kraamverzorgende kent een bepaalde mate van complexiteit. De complexiteit heeft onder andere te maken met:

- niet altijd weten wanneer je moet werken
- op wacht staan
- onregelmatige werktijden
- flexibel zijn
- reistijd
- veel verantwoordelijkheid moeten dragen
- stand-alone werken en niet direct terug kunnen vallen op een collega.

Let op! Bij het maken van het keuzedeel maak je gebruik van de zorgprotocollen en handelingen van KCKZ. Deze kun je vinden op de website van KCKZ. Ze zijn ook beschikbaar in een app op je mobiel.

Leerdoelen

1. Je hebt kennis van baringsmethoden.
2. Je weet hoe de ontsluitingsfase verloopt en kent het verloop van de weeën en houdingen om deze op te vangen.
3. Je hebt kennis van de pathologie van de bevalling en kraamperiode.
4. Je hebt kennis van mogelijke complicaties bij de bevalling en kraamperiode.
5. Je kunt veranderingen in lichaamsfuncties, gedrag en welbevinden van de barende, pasgeborene en kraamvrouw signaleren.
6. Je hebt kennis van protocollen/methoden/richtlijnen ten behoeve van zorg voor moeder en kind en partusassistentie.
7. Je hebt kennis van relevante ziektebeelden in de kraamzorg gericht op de barende, de kraamvrouw en de pasgeborene.
8. Je hebt kennis van pijnbestrijding, bijwerkingen en complicaties.
9. Je hebt kennis van de inzet van zorgtechnologie en sociale media om het zelfmanagement te ondersteunen.
10. Je hebt kennis van rouwverwerking binnen de kraamzorg.
11. Je hebt kennis van het (geïntegreerd) huisbezoek.
12. Je hebt kennis van het medeopstellen en hanteren van een (elektronisch) geboortezorgplan.
13. Je hebt kennis van persoonlijke verzorging van de barende, pasgeborene en de kraamvrouw.
14. Je hebt kennis van de verzorging van baby's met afwijkingen.
15. Je hebt kennis van preventie van complicaties en/of zorgproblemen.
16. Je hebt kennis van borstvoeding en kunstvoeding.
17. Je hebt kennis van risico- en vroegsignalering.
18. Je hebt kennis van integrale geboortezorg.
19. Je hebt kennis van de overdracht binnen de kraamzorg.
20. Je hebt kennis van landelijke protocollen rondom verzorging, advisering en voorlichting.
21. Je kunt handelen volgens het branchespecifieke kwaliteitskader.
22. Je kunt handelen volgens patiëntveiligheidswetten, -regels, -richtlijnen en -protocollen.
23. Je kunt signalen van gezondheidsrisico's, problemen (zowel lichamelijk als psychisch) en complicaties herkennen bij de kraamvrouw en pasgeborene.
24. Je kunt begeleidingsmethodieken toepassen.
25. Je kunt voorlichtings- en adviesvaardigheden toepassen.
26. Je kunt de gezinssituatie en de zorgvraag van de zorgvrager vertalen naar de benodigde inzet van kraamzorg.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*
Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten, deze opdrachten herken je aan [BP]. Deze beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio. Je hebt ze nodig om de uitdaging aan het einde van het keuzedeel goed af te ronden.
De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:
 - Voorlichting: Waar bevallen?
 - Partusassistentie
 - Casus Bloedverlies
 - Ziekte in beeld
 - Zakkaartjes maken
 - Interview over specialistische kraamzorg
 - Culturele diversiteit
 - Omgaan met grensoverschrijdend gedrag
 - Voorlichting over roken
 - Voorlichting over borstontsteking
 - Themabijeenkomst Borstvoeding
- *Test je kennis*
Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

- *Uitdaging*
Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het gehele keuzedeel naartoe. Voor de uitdaging van het keuzedeel Verdieping Kraamzorg ga je zelfstandig de volledige zorg uitvoeren in een kraamgezin gedurende de kraamperiode onder supervisie van een gediplomeerd kraamverzorgende. Per dag maak je hiervan een verslag. Dit laat je beoordelen door je supervisor/werkbegeleider. Je geeft in je verslag weer hoe je zorg hebt verleend en je benoemt specifiek de voorlichting die je per dag geeft.
- *Theorietoets*
Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

HOOFDSTUK 1

KRAAMZORG IN NEDERLAND

Kraamzorg zoals we die in Nederland kennen, is uniek. Geen enkel ander land ter wereld kent deze vorm van kraamzorg thuis, waarbij een professionele kraamverzorgende de zorg voor de moeder en pasgeborene op zich neemt. Of de aanstaande moeder nu thuis, in het ziekenhuis of in een kraamzorghotel bevalt, er wordt altijd passende zorg geboden.

In Nederland kunnen vrouwen op verschillende plaatsen bevallen. Na de bevalling kan de kraamzorg thuis of buitenshuis plaatsvinden. De kraamverzorgende is op verschillende plekken werkzaam. De zorg voor de kraamvrouw en pasgeborene gebeurt op al deze werkplekken. De zorg op deze plekken heeft overeenkomsten, maar ook verschillen.

Aan het eind van dit hoofdstuk

1. weet je hoe kraamzorg in Nederland vormgegeven wordt
2. ken je de regelingen van de kraamzorg van het Landelijk Indicatieprotocol Kraamzorg
3. kun je vertellen waar een kraamverzorgende werkzaam kan zijn
4. heb je kennis van kraamzorg thuis
5. heb je kennis van kraamzorg in een kraamhotel of geboortecentrum
6. heb je kennis van kraamzorg in polikliniek of ziekenhuis.

Opdracht 1 Oriëntatie Kraamzorg in Nederland

Je bent bezig met je opleiding tot Verzorgende-IG en hebt gekozen voor het keuzedeel Verdieping Kraamzorg.

Bekijk het stappenplan om een digitale mindmap te maken.

- Wat zijn volgens jou de belangrijkste taken van een kraamverzorgende en welke woorden komen er allemaal bij je op? Maak een mindmap met in het midden het woord Kraamverzorgende.
- Bespreek met je medestudenten elkaars mindmap. Noteer in jouw mindmap de woorden die jij zelf hebt gemist, maar die wel bij het beroep van kraamverzorgende horen.

Opdracht 2 KCKZ-app

Binnen de kraamzorg wordt veel met protocollen gewerkt. Deze protocollen bepalen voor een belangrijk deel hoe je als kraamverzorgende je werk en handelingen moet uitvoeren.

Deze protocollen en handelingen zijn te vinden op de website van KCKZ en ze zijn ook beschikbaar als app op je telefoon.

Let op!

De protocollen en handelingen van het KCKZ worden regelmatig aanpast en geüpdatet. Zorg er daarom voor dat je altijd de actuele protocollen en handelingen gebruikt. Het advies is om óf de app te gebruiken óf de website te raadplegen.

Bij veel opdrachten in dit keuzedeel zul je gebruik moeten maken van de KCKZ-protocollen en -handelingen. Download daarom de KCKZ-app op je mobiele telefoon.

Kraamzorg in Nederland

In Nederland bevalt zo'n 15% van de vrouwen thuis. Dit in tegenstelling tot andere westerse landen, waar de meeste bevallingen in het ziekenhuis plaatsvinden. Ongeveer 95% van alle kraamgezinnen maakt gebruik van kraamzorg. De kraamzorg vindt voor een groot deel thuis plaats.

In Nederland is de kraamzorg onderdeel van het **basiszorgpakket**. Iedereen heeft er dus recht op. Hoeveel uren kraamzorg een gezin krijgt, is vastgelegd in het Landelijk Indicatieprotocol Kraamzorg (LIP). Deze uren worden op basis van de individuele situatie berekend. Kraamzorg wordt op die manier op maat geleverd.

Belang van kraamzorg

Kraamzorg heeft als doel om rond de bevalling en in de eerste week na de geboorte ondersteuning, zorg, instructie en voorlichting te bieden aan de moeder, haar partner en haar kind. Kraamzorg heeft daarnaast het oogmerk rust te creëren, waardoor het geestelijke en fysieke herstel van de kraamvrouw en het integreren van het kind binnen het gezin wordt bevorderd.

Doordat je in het gezin werkt, zie je ook mogelijke problemen en kun je daarvoor hulp inschakelen. Dit heet **vroegsignalering**.

Ook maakt de kraamzorg het thuis bevallen mogelijk. Je assisteert de verloskundige bij de bevalling thuis. Wanneer om een of andere reden toch een – soms langdurige – ziekenhuisopname nodig is, kan ook uitgestelde kraamzorg verleend worden op het moment dat het kindje eindelijk thuiskomt.

Werkplekken van de kraamverzorgende

Als kraamverzorgende kom je meestal bij gezinnen thuis, maar er zijn ook enkele andere werkplekken. Sommige steden hebben **kraamzorghotels**. In deze hotels kunnen de vrouw, haar partner en de pasgeborene kraamzorg krijgen.

Er werken ook kraamverzorgenden op de kraamafdeling van een ziekenhuis. Vaak doe je dan een aanvullende opleiding. In het ziekenhuis bevallen veel vrouwen met een medische indicatie. Dat betekent dat er een medische reden is om in het ziekenhuis te bevallen; bijvoorbeeld wanneer de baby te vroeg geboren wordt.

In regio's waar mensen te ver van een ziekenhuis af wonen, kan het zo zijn dat vrouwen verplicht in het ziekenhuis moeten bevallen. Dit gebeurt dan onder de verantwoordelijkheid van de verloskundige. Het is geen tweedelijns bevalling en er is geen medische reden. Het is dan puur omdat in geval van complicaties niet tijdig medische hulp kan worden geboden.

Landelijk Indicatieprotocol Kraamzorg

Het **Landelijk Indicatieprotocol Kraamzorg** (LIP) bepaalt voor kraamzorgorganisaties hoeveel hulp er nodig is in een gezin. Hierin staat hoeveel uren zorg nodig zijn en welke factoren dat bepalen. Omdat dit een landelijk protocol is, is de kraamzorg in het hele land in grote lijnen gelijk. Op de Website Kenniscentrum Kraamzorg (KCKZ) kun je informatie vinden over het LIP.

Indicatiestelling

Om vast te stellen hoeveel uur kraamzorg iemand nodig heeft, wordt een indicatie gesteld. Dit gebeurt op drie verschillende momenten:

1. Tijdens de zwangerschap bij de intake (eerste indicatiemoment).
2. Bij de start van het kraambed thuis of in het geboortecentrum (eerste herindicatie).
3. Tijdens het kraambed (tweede herindicatie): de verloskundige evalueert, in overleg met de kraamverzorgende, de situatie en eventueel worden extra uren geïndiceerd.
4. Eventueel vindt een derde herindicatie plaats voor een negende/tiende dag.